

JUAN DE DIOS RAMÍREZ-HEREDIA, PRESIDENT D'UNIO ROMANÍ

Text: JOAN M. OLEAQUE / Fotos: RICARD CUGAT

"Cal redefinir el moviment gitano"

Juan de Dios Ramírez-Heredia (Puerto Real, 1943) és el rostre de l'associacionisme gitano. Eurodiputat durant anys, presideix Unió Romaní i ha impulsat el I Congrés Europeu de la Joventut Gitana. Per ell, la relació dels joves caló amb la política marcarà el futur.

Aquest històric *home de respecte* té la pell tatuada amb el futur d'un poble definit per l'articulació política, de les relacions institucionals. Es mou enmig d'un passat consolidat i d'incomptables reptes per al demà. La seua generació va iniciar el moviment organitzatiu dels gitanos a través de les associacions, que han fet el paper d'interlocutors amb l'administració de la minoria ètnica més important del país. Unió Romaní Espanya, amb seu a Barcelona, és la federació d'associacions més important de l'estat. El mateix Juan de Dios, el seu president, sap que ha arribat un moment crucial per repensar les funcions d'aquest model de connexió sociopolítica en el futur immediat.

—Per a què creu que ha servit el I Congrés Europeu de la Joventut Gitana que Unió Romaní va promoure a Barcelona el passat novembre?

—Ha tingut una doble finalitat. La primera, que els joves gitanos (300 congressistes de tot Europa hi assistiren) troben una plataforma per a cridar l'atenció a l'exterior sobre la seua realitat. I d'alguna manera s'ha aconseguit. Hi ha hagut 168 periodistes acreditats que han cobert aquest congrés. La veu dels joves gitanos ha pogut sentir-se en sectors molt amples del món.

—Però això no és com un miratge?

—Aquesta és la visió pessimista de la vida. Jo no sóc pessimista. Preferesc quedar-me amb la visió optimista. Potser es continuarà parlant de nosaltres com a prototip de la mentida o el robatori, però jo vull que

encara que siga per pocs dies, Europa haja pogut veure els joves gitanos debatent sobre el seu futur global. I a més a més, crec que la reunió ha posat en contacte gitanos molt diversos, coincidents i divergents, als quals ha ajudat a entendre que poden decidir el seu destí.

—Sí, però aquesta concepció tan europeista no és començar la casa per la teulada? Cada país és molt diferent, i els seus problemes interns encara no tenen solució.

—Pense que és el moment de posar opinions en comú. Els països també ho fan així, i jo sempre he estat un europeista. Un europeu, més aviat.

—Vostè va venir a Barcelona per aquest amor pels corrents de pensament europeus?

—Jo era mestre a Cadis, i vaig venir a Barcelona quan ja tenia 23 anys. Pensava que només a Barcelona podia trobar els instruments necessaris per articular allò que jo començava a somniar, un moviment gitano fort i organitzat. Indubtablement, Barcelona oferia garanties que des d'ací es podria equilibrar aquest projecte, perquè era la terra on funcionava la millor universitat, i s'oloraven més les llibertats que inundaven Europa. Era la terra on es trobaven les millors edi-

torials i a Barcelona vaig estudiar periodisme. Aquesta ciutat ha estat la millor plataforma per acostar-me als meus ideals.

Em vaig adonar que els gitanos d'ací havíem d'organitzar-nos al 1971, quan vaig participar a Londres en la primera reunió internacional de dirigents gitanos. D'allí va nàixer Unió Romaní Internacional. A partir

"Seria un error vincular l'associacionisme caló només al PSOE. Hi ha qui vol vehicular-lo únicament cap al PP, i també seria un error, perquè pertany a tots els demòcrates."

d'aleshores vaig tenir coneixement de la realitat gitana europea, em va enamorar la força de la cultura gitana a Rússia, a Txecoslovàquia, a Hongria... Vaig comprovar els nostres lligams.

—*I com es va produir el trencament de la tutela que l'església tenia sobre el moviment gitano? Perquè en un primer instant, estaven molt units, veritat?*

—Cert. En l'època franquista, quan una persona tenia inquietuds socials col·lectives i les volia canalitzar dins de la legalitat, no tenia més remei que afiliar-se a la Falange o acudir a l'àmbit eclesiàstic. Jo ho vaig tenir molt clar, i em vaig acostar a l'església, a Càritas específicament. A poc a poc, els camins es definiren per separat fins que Unió Romaní naix estatutàriament en 1986. Abans, altres organitzacions gitanes ja havien demanat la legalització com a associacions civils.

—*Va ser en aquesta data quan vostè va ser escollit eurodiputat pel partit socialista, del qual és militant?*

—Sí, vaig ser eurodiputat durant vuit anys i mig.

—*Amb el canvi de partit en el govern central, han variat les relacions del moviment gitano amb el poder?*

—Seria un error vincular l'associacionisme caló només al PSOE. En aquests moments vivim el moviment del pèndol, i hi ha molts gitanos que pretenen vehicular el moviment gitano envers el PP. I també seria un gran error. Es patrimoni de tots els demòcrates.

—*De gitano a gitano: no creu que, des del punt de vista electoral, la masa gitana ha estat conduïda gregàriament pels seus mateixos dirigents?*

—En moviments electorals, distintes associacions gitanes s'han manifestat tant a favor del partit socialista com del partit conservador. Ha plogut un poc en tots els camps.

—*Vostè no ha demanat mai el vot per al PSOE?*

—Doncs no. Sempre m'he negat a participar en un acte electoral dedicat exclusivament als gitanos. La condició que sempre he posat per participar en mítings és fer-ho en el context general dels actes que haja programat el partit. Només una actitud així ha pogut donar-me autoritat moral. Ara, el que tampoc faré és renunciar a la meua condició de gitano ni de socialista. Seria absurd.

—*Què ha passat amb les associacions gitanes? No creu que de vegades han caigut en els paranys que volien evitar? Es a dir: corrupteles, perpetuació en el càrrec dels líders, burocratització alienant...*

—Per la part que em toca, Unió Romaní no ha caigut en aquesta burocratització ni en l'obediència cega ni al poder establert ni al jou de les subvencions. Podem constatar-ho observant en les nostres memòries anuals els durs enfrontaments que hem tingut amb el

meu partit quan hem entès que les coses no es feien com calia. Quant a la resta de les associacions, no sóc jo la persona adequada per a fer una crítica. Però sí que puc dir que les associacions gitanes pateixen les mateixes tares o defectes que tenen altres col·lectius organitzatius o sindicals.

—*Creu que vostè, després de tants anys, ha propiciat el relleu per nous dirigents?*

—He arribat a cremar-me les pestanyes perquè gitanos joves ocupen el lloc que els correspon en la societat. Els polítics volen ajudar però mantenint les esquenes cobertes, sense deixar que els calós aconsegueixen, per exemple, representació política.

—*Però mentre hi haja congressos com el de Barcelona o les associacions es financen amb subvencions administratives, sempre es donarà el problema d'una relació subjugada, molt dependent dels polítics*

—Potser. Ho dic amb absoluta sinceritat, no conec

altra manera de sufragar aquestes despeses. Pense que en general els gitanos no som conscients que nosaltres mateixos hem d'afrontar almenys una part de les nostres necessitats. Encara que sé que només la independència econòmica proporciona la llibertat.

—*Juan de Dios, no és cert que l'elit pensant (anomenem-la així) dels gitanos està allunyada de les bases, de les necessitats de la classe mitjana?*

—No és just d'una manera genèrica culpar d'un distanciament els gitanos que assisteixen a congressos i a taules rodones, perquè aquests realment sí que estan preocupats pel seu poble. No puc negar que hi ha gitanos que aprofiten el seu lloc en el moviment associatiu per a beneficiar-se egoïstament en tots els sentits. No en són molts, però fan soroll. El mateix poble gitano ha generat els seus líders, que són una

versió potser superlativa de les virtuts i defectes d'una comunitat amb profundes mancances. Avui el nostre grau d'analfabetisme encara s'acosta al 55%. Això pense que defineix la resta de coses. De vegades pensem, que no hi ha més líders gitanos que els que veiem? Doncs no, no n'hi ha. Potser falta el compromís dels dirigents potencials de vincular-se a les organitzacions existents, al moviment gitano. I això és trist, perquè la revolució, l'han de fer els joves, no els gitanos vells.

—*Volia comentar un episodi que molta gent va aprofitar per posar en dubte l'esperit mateix del camí associatiu. Em refereixo a l'anomenat Tío Casiano de Sevilla, amb bones relacions públiques amb Unió Romaní, i acusat de presumpte tràfic de drogues.*

—Seré clar: exactament, no sé què va passar, perquè les últimes informacions de la investigació apunten que el Tío Casiano no estava tan implicat en el tràfic

"L'evolució de la dona dins de la societat gitana, o és conduïda per elles mateixes o no es podrà dur endavant mai. Si el moviment feminista paio té problemes, com vols que no en trobe el gitano?"

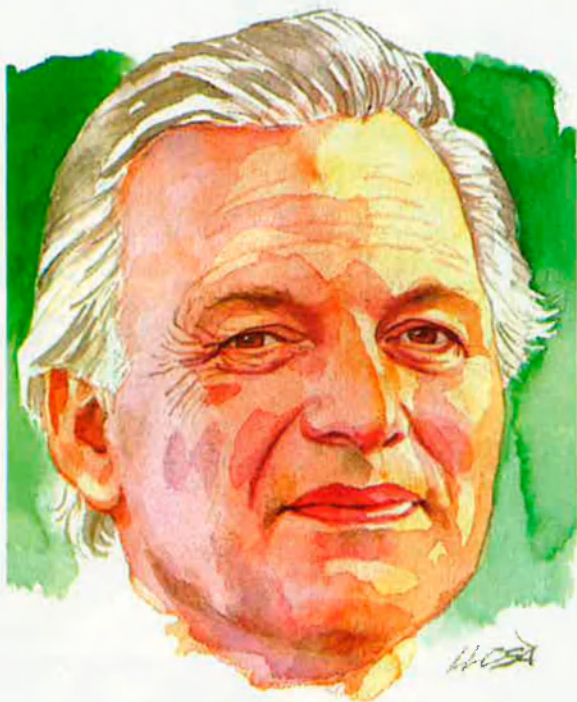
de drogues sevillà com va aparèixer al seu moment als mitjans de comunicació. El que jo no faré mai (ni amb paios ni amb gitanos) és convertir-me en acusador d'algu quan la justícia encara no l'ha jutjat. Hem de concedir a tothom la presumpció d'innocència.

—Tornem, doncs, a la revolució, i referim-nos a la dona. Avui crec que es comença a veure clar que l'home gitano ha d'anar a la universitat, tot i que aquesta no valora gens la cultura caló. Però quant a la dona, transmissora ancestral dels valors gitanos, molts pares prefereixen sacrificar la seua possibilitat d'estudis tement que un contacte paio massa estret elimine la seua gitanitat. Què es pot fer davant aquesta situació?

—Mmmm. Fixa't. I no és per esquivar la qüestió. L'evolució de la dona dins de la societat gitana, o és conduïda per elles mateixes, o no es podrà dur endavant mai. A elles els costarà molt, i els seus majors i els homes gitanos potser no ho entendran. Si el moviment feminista paio encara troba dificultats, com vols que no en trobre en el món gitano? És evident que s'ha avançat molt, i que fa quinze anys era impensable que una dona gitana presidira una associació, cosa que avui es dona tranquil·lament. El camí ha començat, cal recórrer-lo.

—I el rol sexual de la dona? És també en aquests moments una matèria per a reflexionar?

—Es molt compromès això que diré, però crec que la virginitat hauria de mantenir-se com el profund símbol cultural i vital que és per al nostre col·lectiu. Però compte: és la dona la que ha de protagonitzar aquest debat, i ha de fer-ho amb el consegüent respecte al tema que es tracta, però amb absoluta decisió, i les seues conclusions han d'acceptar-se. Perquè tota cultura que no evoluciona està condemnada a desaparèixer, i la història està farcida d'exemples. Però les cultures són distintes, els patrons per a tabular unes no serveixen per a les altres. El poble paio ha d'entendre que els gitanos hem d'evolucionar al nostre ritme,

—Per què diu que es considera una víctima indirecta de Luis Roldán?

—Això cal explicar-ho. L'any 1994, hi hagué eleccions al parlament europeu, i jo era el número 24 en la llista del PSOE. Però els comicis se celebraren dues setmanes després que Roldán es fugara quan va aparèixer l'escàndol de la seua gestió al front de la Guàrdia Civil. El poble va castigar el PSOE, i el partit només va aconseguir 22 escons europeus. I en vaig quedar fora.

—Jo crec que no hem de parlar de fanatisme, per regla general, sinó de fe, entesa de manera molt emotiva. Totes les esglésies tenen un grau de subordinació i d'exacerbació. Però posant en la balança els aspectes bons i els menys bons, crec que el culte evangelista ha fet més bé que altra cosa entre els gitanos.

—No creu que el moviment associatiu necessita una redefinició?

—Hi estic totalment d'acord.

—I com haurien de ser les reformes. Caldria començar des de zero?

—No veig necessari destruir per construir de nou. Però s'haurien d'arbitrar en el si de la nostra comunitat vies democràtiques de representació. Eleccions entre gitanos. Gitanos polítics. Tenim molta força representativa dins de la societat. Però no sabem articular-la per nosaltres mateixos, i aquesta és la clau.

amb un temps diferent.

—Hi ha un problema: els joves gitanos cada vegada contrauen matrimoni més tard, d'acord amb el ritme de vida actual. I el manteniment d'aquest símbol, per tant, és cada vegada menys... natural.

—Sí, és un problema. Un altre més. De tota manera, no és bo que els joves es casen tan prompte, ni ho ha estat mai.

—No és fàcil ser gitano.

—No, cada dia menys.

—Què en pensa, del culte evangelista que tant d'èxit té entre els caló?

—Tinc un immens respecte per ells.

—Sí? També pel seu fanatisme?

—Hi hagué una època en què els evangelistes estaven tancats en ells mateixos, i això podia impulsar aquest fanatisme que menciones. Avui són més oberts. Participen en la vida associativa, i han frenat la violència i els comportaments incívics dins de la nostra societat. Són el testimoni davant dels gitanos d'una consciència religiosa.

—Però si aquesta consciència religiosa és obnubilant es converteix en un gran risc, no?

